

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 6ης Μαρτίου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Διμερής επενδυτική συμφωνία συναφθείσα το 1991 μεταξύ του Βασιλείου των Κάτω Χωρών και της Τσεχικής και Σλοβακικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας και παραμένουσα σε ισχύ μεταξύ του Βασιλείου των Κάτω Χωρών και της Σλοβακικής Δημοκρατίας – Διάταξη επιτρέπουσα σε επενδυτή ενός συμβαλλομένου μέρους να προσφύγει σε διαιτητικό δικαστήριο σε περίπτωση δικαστικής διαφοράς με το έτερο συμβαλλόμενο μέρος – Συμβατότητα με τα άρθρα 18, 267 και 344 ΣΛΕΕ – Έννοια του “δικαστηρίου” – Αυτονομία του δικαίου της Ένωσης»

Στην υπόθεση C-284/16,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία) με απόφαση της 3ης Μαρτίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 23 Μαΐου 2016, στο πλαίσιο της δίκης

Slowakische Republik

κατά

Achmea BV,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Κ. Lenaerts, Πρόεδρο, Α. Tizzano (εισηγητή), Αντιπρόεδρο, Μ. Ilešič, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, J. Malenovský και Ε. Levits, προέδρους τμήματος, Ε. Juhász, Α. Borg Barthet, J.-C. Bonichot, F. Biltgen, Κ. Jürimäe, Κ. Λυκούργο, Μ. Βηλαρά και Ε. Regan, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Μ. Wathelet

γραμματέας: Κ. Malacek, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 19ης Ιουνίου 2017,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Slowakische Republik, εκπροσωπούμενη από τους Μ. Burgstaller, solicitor, και Κ. Pörnbacher, Rechtsanwalt,
- η Achmea BV, εκπροσωπούμενη από τους Μ. Leijten, D. Maláčová, Η. Bälz και R. Willer, Rechtsanwälte, καθώς και από τον Α. Marsman, advocaat,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Τ. Henze,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek και J. Vláciř καθώς και από την M. Hedvábna,
- η Εσθονική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις K. Kraavi-Käerdi και N. Grünberg,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Σ. Χαριτάκη και Σ. Παπαϊωάννου καθώς και από τον Γ. Καριφιάδη,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την S. Centeno Huerta και τον A. Rubio González,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους D. Colas και D. Segoin,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον S. Fiorentino, avvocato dello Stato,
- η Κυπριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Ε. Συμεωνίδου και Ε. Ζαχαριάδου,
- η Λεττονική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις I. Kucina και G. Bambāne,
- η Ουγγρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Z. Fehér και G. Κοός,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την M. Bulterman και τον J. Langer,
- η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την C. Pesendorfer και τον M. Klamert,
- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους B. Majczyna και L. Bosek, καθώς και από τις R. Szczęch και M. Cichomska,
- η Ρουμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον R. H. Radu, επικουρούμενο από τις R. Mangu και E. Gane, consilieri,
- η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον S. Hartikainen,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους T. Maxian Rusche, J. Baquero Cruz, L. Malferrari και F. Erlbacher,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2017,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 18, 267 και 344 ΣΛΕΕ.
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Slowakische Republik (Σλοβακικής Δημοκρατίας) και της Achmea BV με αντικείμενο τη διαιτητική απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2012 του διαιτητικού δικαστηρίου που προβλέπεται από τη συμφωνία για την αμοιβαία ενίσχυση και προστασία των επενδύσεων μεταξύ του Βασιλείου των Κάτω Χωρών και της Τσεχικής και Σλοβακικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας (στο εξής: διμερής επενδυτική συμφωνία, ΔΕΣ).

Το νομικό πλαίσιο

Η ΔΕΣ

- 3 Η ΔΕΣ, συναφθείσα το 1991, ετέθη σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1992. Κατά το άρθρο της 3, παράγραφος 1, τα συμβαλλόμενα μέρη δεσμεύτηκαν να διασφαλίζουν δίκαιη και ίση μεταχείριση των επενδύσεων που πραγματοποιούνται από επενδυτές του άλλου συμβαλλόμενου μέρους και να μην εμποδίζουν, με αδικαιολόγητα μέτρα ή μέτρα που εισάγουν διακρίσεις, τη λειτουργία, διαχείριση, διατήρηση, χρήση, εκμετάλλευση ή ρευστοποίηση των επενδύσεων αυτών. Κατά το άρθρο 4 της ΔΕΣ, έκαστο των συμβαλλομένων μερών διασφαλίζει την ελεύθερη μεταφορά των πληρωμών που αφορούν επένδυση, ιδίως των κερδών, των τόκων και των μερισμάτων, χωρίς αδικαιολόγητους περιορισμούς ή καθυστερήσεις και σε ελεύθερα μετατρέψιμο νόμισμα.
- 4 Το άρθρο 8 της εν λόγω συμφωνίας προβλέπει τα εξής:
- «1) Όλες οι διαφορές μεταξύ ενός εκ των συμβαλλομένων μερών και επενδυτή του άλλου συμβαλλόμενου μέρους σχετικά με επένδυση του τελευταίου, επιλύονται, ει δυνατόν, με φιλικό διακανονισμό.
- 2) Έκαστο των συμβαλλομένων μερών συμφωνεί με την παρούσα ότι μια διαφορά υπό την έννοια της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου υπάγεται σε διαιτητικό δικαστήριο, εάν δεν έχει επιλυθεί με φιλικό διακανονισμό εντός προθεσμίας έξη μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία το ένα από τα διαφωνούντα μέρη ζήτησε τον φιλικό διακανονισμό.
- 3) Το διαιτητικό δικαστήριο της παραγράφου 2 του παρόντος άρθρου συγκροτείται για κάθε υπόθεση ως εξής: καθένα από τα διαφωνούντα μέρη ορίζει έναν διαιτητή και οι δύο οριζόμενοι κατ' αυτό τον τρόπο διαιτητές επιλέγουν από κοινού τρίτο διαιτητή, υπήκοο τρίτου κράτους, ο οποίος αναλαμβάνει την προεδρία του δικαστηρίου. Καθένα από τα διαφωνούντα μέρη ορίζει τον διαιτητή του εντός δύο μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία ο επενδυτής κοινοποίησε στο έτερο συμβαλλόμενο μέρος την απόφασή του να υποβάλει τη διαφορά σε διαιτητικό δικαστήριο και ο πρόεδρος ορίζεται εντός προθεσμίας τριών μηνών από την ίδια ημερομηνία.
- 4) Εάν οι διορισμοί δεν έλαβαν χώρα εντός των προαναφερθεισών προθεσμιών, καθένα από τα διαφωνούντα μέρη δύναται να ζητήσει από τον πρόεδρο του Ινστιτούτου Διαιτησίας του Εμπορικού Επιμελητηρίου της Στοκχόλμης να προβεί στους αναγκαίους διορισμούς. Εάν ο πρόεδρος είναι υπήκοος του ενός εκ των συμβαλλομένων μερών ή εάν τελεί σε αδυναμία να ασκήσει το εν λόγω λειτουργήμα για οποιοδήποτε άλλο λόγο, καλείται ο αντιπρόεδρος να προβεί στους αναγκαίους διορισμούς. Εάν ο αντιπρόεδρος είναι υπήκοος του ενός των συμβαλλομένων μερών ή εάν τελεί σε αδυναμία να ασκήσει το εν λόγω λειτουργήμα, το πλέον ηλικιωμένο μέλος του Ινστιτούτου Διαιτησίας που δεν έχει την υπηκοότητα ενός εκ των συμβαλλομένων μερών καλείται να προβεί στους αναγκαίους διορισμούς.
- 5) Το διαιτητικό δικαστήριο καθορίζει τους κανόνες διαδικασίας που εφαρμόζει σύμφωνα με τους κανόνες διαιτησίας της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο (Cnudi).
- 6) Το διαιτητικό δικαστήριο αποφαινεται, λαμβάνοντας υπόψη, ιδίως, αλλά όχι αποκλειστικά:
- το ισχύον δίκαιο του οικείου συμβαλλόμενου μέρους·
 - τις διατάξεις της παρούσας συμφωνίας και κάθε άλλης σχετικής συμφωνίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών·
 - τις διατάξεις ειδικών συμφωνιών σχετικά με την επένδυση·

– τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου.

7) Το δικαστήριο αποφαινεται κατά πλειοψηφία· η απόφασή του δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα και είναι δεσμευτική για τα διαφωνούντα μέρη.»

Το γερμανικό δίκαιο

- 5 Δυνάμει του άρθρου 1059, παράγραφος 2, του Zivilprozessordnung (κώδικα πολιτικής δικονομίας), μια διαιτητική απόφαση μπορεί να ακυρωθεί μόνον εάν συντρέχει κάποιος από τους λόγους ακυρώσεως που αναφέρονται στη διάταξη αυτή, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται η ακυρότητα της συμφωνίας περί διαιτησίας βάσει του νόμου στον οποίο την υπήγαγαν τα μέρη και η αντίθεση της αναγνωρίσεως ή της εκτελέσεως της διαιτητικής αποφάσεως προς τη δημόσια τάξη.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 6 Την 1η Ιανουαρίου 1993, η Σλοβακική Δημοκρατία, ως διάδοχος της Τσεχικής και Σλοβακικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας, υπεισήλθε στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της από τη ΔΕΣ και, την 1η Μαΐου 2004, προσχώρησε στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- 7 Στο πλαίσιο μεταρρυθμίσεως του συστήματός της υγείας, η Σλοβακική Δημοκρατία προχώρησε στο άνοιγμα, κατά τη διάρκεια του 2004, της σλοβακικής αγοράς στους ημεδαπούς και αλλοδαπούς παρόχους υπηρεσιών ιδιωτικής ασφαλίσεως υγείας. Η Achmea, επιχείρηση που ανήκει σε ολλανδικό όμιλο ασφαλίσεων, αφού έλαβε άδεια λειτουργίας ως ασφαλιστική επιχείρηση στον κλάδο της υγείας, ίδρυσε στη Σλοβακία θυγατρική, στην οποία εισέφερε κεφάλαια και μέσω της οποίας παρείχε υπηρεσίες ιδιωτικής ασφαλίσεως υγείας στη σλοβακική αγορά.
- 8 Κατά τη διάρκεια του 2006, η Σλοβακική Δημοκρατία αναθεώρησε εν μέρει την πολιτική της ως προς την απελευθέρωση της αγοράς ιδιωτικής ασφαλίσεως υγείας. Ειδικότερα, με νόμο της 25ης Οκτωβρίου 2007, απαγόρευσε τη διανομή κερδών προερχόμενων από τις δραστηριότητες της ιδιωτικής ασφαλίσεως υγείας. Εν συνεχεία, δεδομένου ότι το Ústavný súd Slovenskej republiky (Συνταγματικό Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας), με απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2011, έκρινε ότι η απαγόρευση αυτή ήταν αντίθετη προς το Σλοβακικό Σύνταγμα, η Σλοβακική Δημοκρατία επέτρεψε εκ νέου, με νόμο που ετέθη σε ισχύ την 1η Αυγούστου 2011, τη διανομή των εν λόγω κερδών.
- 9 Εκτιμώντας ότι τα νομοθετικά μέτρα της Σλοβακικής Δημοκρατίας της είχαν προκαλέσει ζημία, η Achmea κίνησε κατά του εν λόγω κράτους μέλους, από τον Οκτώβριο του 2008, διαδικασία υπαγωγής της διαφοράς σε διαιτησία, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 8 της ΔΕΣ.
- 10 Δεδομένου ότι επελέγη η Φρανκφούρτη επί του Μάιν (Γερμανία) ως τόπος διαιτησίας, εφαρμοστέο επί της επίμαχης διαιτητικής διαδικασίας είναι το γερμανικό δίκαιο.
- 11 Στο πλαίσιο αυτής της διαιτητικής διαδικασίας, η Σλοβακική Δημοκρατία προέβαλε ένσταση ελλείψεως δικαιοδοσίας του διαιτητικού δικαστηρίου. Συναφώς, υποστήριξε ότι, συνεπεία της προσχωρήσεώς της στην Ένωση, η υπαγωγή της διαφοράς σε διαιτητικό δικαστήριο όπως προβλέπει το άρθρο 8, παράγραφος 2, της ΔΕΣ ήταν ασυμβίβαστη με το δίκαιο της Ένωσης. Με μη οριστική διαιτητική απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 2010, το διαιτητικό δικαστήριο απέρριψε την ένσταση αυτή. Το ένδικο βοήθημα με αίτημα την ακύρωση της εν λόγω διαιτητικής αποφάσεως, το οποίο άσκησε η Σλοβακική Δημοκρατία ενώπιον των γερμανικών δικαστηρίων, απερρίφθη σε πρώτο και δεύτερο βαθμό.

- 12 Με διαιτητική απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2012, το διαιτητικό δικαστήριο υποχρέωσε την Σλοβακική Δημοκρατία να καταβάλει στην Achmea αποζημίωση για κεφάλαιο ύψους 22,1 εκατομμυρίων ευρώ. Η Σλοβακική Δημοκρατία άσκησε αγωγή ακυρώσεως αυτής της διαιτητικής αποφάσεως ενώπιον του Oberlandesgericht Frankfurt am Main (εφετείου της Φρανκφούρτης επί του Μάιν, Γερμανία). Δεδομένου ότι το δικαστήριο αυτό απέρριψε την εν λόγω αγωγή, η Σλοβακική Δημοκρατία άσκησε κατά της αποφάσεως αυτής αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Bundesgerichtshof (Ανώτατου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου, Γερμανία).
- 13 Το αιτούν δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, από της προσχωρήσεως της Σλοβακικής Δημοκρατίας στην Ένωση, την 1η Μαΐου 2004, η ΔΕΣ αποτελεί συμφωνία μεταξύ των κρατών μελών, οπότε, σε περίπτωση συγκρούσεως, οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης υπερισχύουν, στους τομείς που ρυθμίζουν, των διατάξεων της ΔΕΣ.
- 14 Συναφώς, η Σλοβακική Δημοκρατία διατύπωσε ορισμένες επιφυλάξεις επί της συμβατότητας της ρήτηρας διαιτησίας η οποία προβλέπεται στο άρθρο 8 της ΔΕΣ με τα άρθρα 18, 267 και 344 ΣΛΕΕ. Ακόμη και αν το αιτούν δικαστήριο δεν συμμερίζεται τις επιφυλάξεις αυτές, εντούτοις έκρινε ότι, δεδομένου ότι το Δικαστήριο δεν έχει ακόμη αποφανθεί επί των ζητημάτων αυτών και δεδομένου ότι αυτά έχουν μεγάλη σημασία λόγω των πολυάριθμων διμερών επενδυτικών συμφωνιών που εξακολουθούν να ισχύουν μεταξύ των κρατών μελών και περιέχουν παρεμφερή ρήτρα διαιτησίας, ήταν αναγκαίο, προκειμένου να επιλύσει τη διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί, να υποβληθεί στο Δικαστήριο η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.
- 15 Πρώτον, το αιτούν δικαστήριο διατυπώνει αμφιβολίες ως προς την ίδια τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 344 ΣΛΕΕ. Κατ' αρχάς, από το αντικείμενο και τον σκοπό της διατάξεως αυτής συνάγεται ότι, ακόμη και εάν το γράμμα της δεν το καθιστά σαφές, αυτή δεν αφορά τις διαφορές μεταξύ ιδιωτών και κράτους μέλους.
- 16 Εν συνεχεία, θεωρεί ότι το άρθρο 344 ΣΛΕΕ έχει ως αντικείμενο μόνον τις διαφορές σχετικά με την ερμηνεία και την εφαρμογή των Συνθηκών. Στην περίπτωση της κύριας δίκης δεν πρόκειται, κατά την άποψή του, για τέτοια διαφορά, δεδομένου ότι η διαιτητική απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2012 εξεδόθη μόνον επί τη βάση της ΔΕΣ.
- 17 Τέλος, το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι το άρθρο 344 ΣΛΕΕ αποσκοπεί στη διασφάλιση του συστήματος κατανομής αρμοδιοτήτων που καθιερώνουν οι Συνθήκες και, συνακόλουθα, της αυτονομίας του νομικού συστήματος της Ένωσης, τον σεβασμό του οποίου εγγυάται το Δικαστήριο, και ότι το άρθρο αυτό αποτελεί, ταυτοχρόνως, ειδική έκφανση του καθήκοντος καλόπιστης συνεργασίας των κρατών μελών έναντι του Δικαστηρίου, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ. Ωστόσο, εντεύθεν δεν μπορεί να συναχθεί ότι το άρθρο 344 ΣΛΕΕ προστατεύει την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου όσον αφορά κάθε διαφορά στην οποία είναι ενδεχόμενο να τεθεί ζήτημα εφαρμογής ή ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης. Στην πραγματικότητα, η διάταξη αυτή δεν προστατεύει την αποκλειστική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου παρά μόνο στον βαθμό που τα κράτη μέλη πρέπει να προσφεύγουν στις ενώπιόν του διαδικασίες τις οποίες προβλέπουν οι Συνθήκες. Ωστόσο, διαφορά όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη δεν μπορεί να διευθετηθεί στο πλαίσιο διαδικασίας διεξαγόμενης ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης. Συγκεκριμένα, οι Συνθήκες δεν προβλέπουν καμία ένδικη διαδικασία παρέχουσα σε έναν επενδυτή, όπως είναι η Achmea, τη δυνατότητα να προβάλλει, ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης, αξίωση αποζημιώσεως έναντι κράτους μέλους απορρέουσα από διμερή επενδυτική συμφωνία όπως είναι η ΔΕΣ.
- 18 Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν το άρθρο 267 ΣΛΕΕ αποκλείει ρήτρα διαιτησίας όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη.
- 19 Συναφώς, τονίζει, κατ' αρχάς, ότι, αφ' εαυτής, η διαιτητική διαδικασία δεν μπορεί να διασφαλίσει την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης την οποία σκοπεί να διασφαλίσει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ. Συγκεκριμένα, ακόμη και εάν, δυνάμει του άρθρου 8, παράγραφος 6, της ΔΕΣ, το

Διαιτητικό δικαστήριο πρέπει να τηρεί το δίκαιο της Ένωσης και, σε περίπτωση συγκρούσεως, να το εφαρμόζει κατά προτεραιότητα, δεν έχει εντούτοις τη δυνατότητα να υποβάλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο, δεδομένου ότι δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ως «δικαστήριο», κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.

- 20 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά περαιτέρω ότι η ενότητα της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης θα μπορούσε εντούτοις να θεωρηθεί ότι διασφαλίζεται εν προκειμένω στον βαθμό που, προ της εκτελέσεως της διαιτητικής αποφάσεως, ένα εθνικό δικαστήριο μπορεί να κληθεί να ελέγξει τη συμβατότητα της διαιτητικής αποφάσεως με το δίκαιο της Ένωσης και μπορεί, εν ανάγκη, να υποβάλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο. Εξάλλου, δυνάμει του άρθρου 1059, παράγραφος 2, σημείο 2, στοιχείο b, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, η αντίθεση της αναγνωρίσεως ή της εκτελέσεως της διαιτητικής αποφάσεως προς τη δημόσια τάξη περιλαμβάνεται μεταξύ των λόγων ακυρώσεως μιας τέτοιας αποφάσεως. Σύμφωνα με όσα έχει κρίνει το Δικαστήριο σε σχέση με διαιτητικές αποφάσεις οι οποίες επέλυαν διαφορές μεταξύ ιδιωτών, η εξουσία ελέγχου των εθνικών δικαστηρίων επί διαιτητικής αποφάσεως που αφορά διαφορά μεταξύ ιδιώτη και κράτους μέλους θα μπορούσε νομίμως να περιορισθεί αποκλειστικώς στις παραβάσεις θεμελιωδών διατάξεων του δικαίου της Ένωσης. Το γεγονός αυτό δεν θα έπρεπε να έχει ως αποτέλεσμα ρήτρα διαιτησίας, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, να αντιβαίνει στο άρθρο 267 ΣΛΕΕ.
- 21 Το αιτούν δικαστήριο προσθέτει, τέλος, ότι το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι διεθνής συμφωνία που προβλέπει τη δημιουργία, εκτός του θεσμικού και δικαιοδοτικού πλαισίου της Ένωσης, ειδικού δικαστηρίου επιφορτισμένου με την ερμηνεία και την εφαρμογή των διατάξεων της συμφωνίας αυτής συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης εφόσον δεν θίγεται η αυτονομία της έννομης τάξεως της Ένωσης. Το Δικαστήριο δεν εξέφρασε επιφυλάξεις σχετικά με τη δημιουργία ενός δικαιοδοτικού συστήματος που αποσκοπούσε, κατ' ουσίαν, στην επίλυση διαφορών σχετικά με την ερμηνεία ή την εφαρμογή των ίδιων των διατάξεων της εν λόγω διεθνούς συμφωνίας και δεν έθιγε τη δικαιοδοσία των δικαστηρίων των κρατών μελών σε σχέση με την ερμηνεία και την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, ούτε την ευχέρειά τους, ή ακόμη και την υποχρέωσή τους, να υποβάλουν στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως. Εν προκειμένω, το επίμαχο στο πλαίσιο της κύριας δίκης διαιτητικό δικαστήριο καλείται ακριβώς να αποφανθεί επί της παραβάσεως των διατάξεων της ΔΕΣ, τις οποίες πρέπει να ερμηνεύσει υπό το φως του δικαίου της Ένωσης και ιδίως των διατάξεων περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων.
- 22 Τρίτον, το αιτούν δικαστήριο διαπιστώνει ότι, εν αντιθέσει προς τους Ολλανδούς ή τους Σλοβάκους επενδυτές, οι επενδυτές άλλων κρατών μελών πλην του Βασιλείου των Κάτω Χωρών και της Σλοβακικής Δημοκρατίας στερούνται της δυνατότητας να προσφύγουν σε διαιτητικό δικαστήριο αντί εθνικού δικαστηρίου, πράγμα που συνιστά σοβαρό μειονέκτημα δυνάμενο να συνιστά διάκριση αντιβαίνουσα στο άρθρο 18 ΣΛΕΕ. Εντούτοις, ο περιορισμός, με ενδοενωσιακή διμερή συμφωνία, ενός πλεονεκτήματος μόνον στους υπηκόους των συμβαλλόμενων κρατών μελών δεν συνιστά δυσμενή διάκριση παρά μόνον εάν οι υπήκοοι των άλλων κρατών μελών οι οποίοι δεν απολαύουν του πλεονεκτήματος αυτού βρίσκονται σε κατάσταση αντικειμενικώς συγκρίσιμη. Αυτό όμως δεν συμβαίνει, κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, εν προκειμένω, δεδομένου ότι το γεγονός ότι τα αμοιβαία δικαιώματα και οι αμοιβαίες υποχρεώσεις εφαρμόζονται μόνον στους υπηκόους ενός από τα δύο συμβαλλόμενα κράτη μέλη αποτελεί εγγενή συνέπεια των συναπτόμενων μεταξύ τους διμερών συμβάσεων.
- 23 Λαμβανομένων υπόψη όσων προαναφέρθηκαν, το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Αντιβαίνει στο άρθρο 344 ΣΛΕΕ η εφαρμογή ρυθμίσεως περιεχόμενης σε διμερή επενδυτική συμφωνία μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης (αποκαλούμενη “ενδοενωσιακή διμερή επενδυτική συμφωνία”), σύμφωνα με την οποία ο επενδυτής ενός συμβαλλόμενου κράτους δύναται, σε περίπτωση διαφοράς σχετικής με επενδύσεις στο άλλο συμβαλλόμενο κράτος, να

κινήσει διαδικασία κατά του κράτους αυτού ενώπιον διαιτητικού δικαστηρίου, εάν η επενδυτική συμφωνία συνήφθη μεν πριν από την προσχώρηση ενός εκ των συμβαλλομένων κρατών στην Ένωση, αλλά η κίνηση της διαιτητικής διαδικασίας είναι μεταγενέστερη αυτής;

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

- 2) Αντιβαίνει η εφαρμογή μιας τέτοιας ρυθμίσεως στο άρθρο 267 ΣΛΕΕ;

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα:

- 3) Αντιβαίνει μια τέτοια ρύθμιση στο άρθρο 18, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, υπό τις περιστάσεις που περιγράφονται στο πρώτο ερώτημα;»

Επί των αιτημάτων επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας

- 24 Μετά την ανάπτυξη των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα, στις 19 Σεπτεμβρίου 2017, η Τσεχική, η Ουγγρική και η Πολωνική Κυβέρνηση ζήτησαν, με δικόγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Δικαστηρίου, αντιστοίχως, στις 3 Νοεμβρίου, στις 19 και στις 16 Οκτωβρίου 2017, την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 83 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.
- 25 Προς στήριξη των αιτημάτων τους, οι εν λόγω κυβερνήσεις εκφράζουν τη διαφωνία τους με τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα.
- 26 Υπενθυμίζεται εντούτοις, αφενός, ότι ο Οργανισμός του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο Κανονισμός Διαδικασίας του Δικαστηρίου δεν προβλέπουν ότι οι κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού αυτού ενδιαφερόμενοι έχουν τη δυνατότητα να διατυπώνουν παρατηρήσεις σε απάντηση των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2017, *Federatie Nederlandse Vakvereniging* κ.λπ., C-126/16, EU:C:2017:489, σκέψη 30).
- 27 Αφετέρου, δυνάμει του άρθρου 252, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, ο γενικός εισαγγελέας διατυπώνει δημοσία, με πλήρη αμεροληψία και ανεξαρτησία, αιτιολογημένες προτάσεις επί των υποθέσεων οι οποίες, σύμφωνα με τον Οργανισμό του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απαιτούν την παρέμβασή του. Το Δικαστήριο δεν δεσμεύεται ούτε από τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα ούτε από την αιτιολογία βάσει της οποίας αυτός καταλήγει στις εν λόγω προτάσεις. Επομένως, η διαφωνία οποιουδήποτε από τους ενδιαφερομένους με τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα, όποια και αν είναι τα ζητήματα που εξετάζει ο γενικός εισαγγελέας με τις προτάσεις του αυτές, δεν μπορεί να συνιστά αυτή καθ' εαυτήν λόγο που δικαιολογεί την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας (απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2017, *Polbud – Wykonawstwo*, C-106/16, EU:C:2017:804, σκέψη 24 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 28 Πάντως, το Δικαστήριο μπορεί ανά πάσα στιγμή, αφού ακούσει τον γενικό εισαγγελέα, να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας, σύμφωνα με το άρθρο 83 του Κανονισμού του Διαδικασίας, ιδίως αν κρίνει ότι δεν έχει διαφωτιστεί επαρκώς ή ακόμη όταν η διαφορά πρέπει να επιλυθεί βάσει επιχειρήματος επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των ενδιαφερομένων (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2017, *Federatie Nederlandse Vakvereniging* κ.λπ., C-126/16, EU:C:2017:489, σκέψη 33 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 29 Ωστόσο, εν προκειμένω, δεδομένου ότι με τις σχετικές αιτήσεις απλώς εκδηλώνεται η διαφωνία της Τσεχικής, της Ουγγρικής και της Πολωνικής Κυβερνήσεως με τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα χωρίς να προβάλλεται κάποιο νέο επιχειρήμα επί τη βάσει του οποίου θα έπρεπε να επιλυθεί η υπό

κρίση διαφορά, το Δικαστήριο φρονεί, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, ότι διαθέτει όλα τα αναγκαία στοιχεία προκειμένου να αποφανθεί και ότι αυτά αποτέλεσαν αντικείμενο συζητήσεως μεταξύ των ενδιαφερομένων.

- 30 Βάσει των ανωτέρω, τα αιτήματα επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας πρέπει να απορριφθούν.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου και του δεύτερου ερωτήματος

- 31 Με το πρώτο και το δεύτερο ερώτημά του, που πρέπει να συνεξετασθούν, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί εάν τα άρθρα 267 και 344 ΣΛΕΕ πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αποκλείουν διάταξη διεθνούς συμφωνίας που συνήφθη μεταξύ των κρατών μελών, όπως είναι το άρθρο 8 της ΔΕΣ, δυνάμει της οποίας επενδυτής ενός από αυτά τα κράτη μέλη μπορεί, σε περίπτωση διαφοράς που αφορά επενδύσεις στο άλλο κράτος μέλος, να κινήσει διαδικασία κατά του κράτους μέλους αυτού ενώπιον διαιτητικού δικαστηρίου του οποίου τη δικαιοδοσία έχει αναλάβει την υποχρέωση να αποδεχθεί αυτό το κράτος μέλος.
- 32 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στα ερωτήματα αυτά, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, μια διεθνής συμφωνία δεν πρέπει να θίγει το σύστημα κατανομής αρμοδιοτήτων που καθιερώνουν οι Συνθήκες και, συνακόλουθα, την αυτονομία του νομικού συστήματος της Ένωσης, τον σεβασμό του οποίου εγγυάται το Δικαστήριο. Η αρχή αυτή έχει αποτυπωθεί ιδίως στο άρθρο 344 ΣΛΕΕ, κατά το οποίο τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να μη ρυθμίζουν διαφορές σχετικές με την ερμηνεία ή την εφαρμογή των Συνθηκών κατά τρόπο διάφορο από εκείνον που προβλέπουν οι Συνθήκες [γνωμοδότηση 2/13 (Προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ), της 18ης Δεκεμβρίου 2014, EU:C:2014:2454, σκέψη 201 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία].
- 33 Κατά πάγια επίσης νομολογία του Δικαστηρίου, η αυτονομία του δικαίου της Ένωσης, έναντι τόσο του δικαίου των κρατών μελών όσο και του διεθνούς δικαίου, δικαιολογείται λόγω των ουσιαστών χαρακτηριστικών της Ένωσης και του δικαίου της, που αφορούν, μεταξύ άλλων, τη συνταγματική δομή της Ένωσης καθώς και αυτήν καθ' εαυτήν τη φύση του εν λόγω δικαίου. Συγκεκριμένα, χαρακτηριστικά γνωρίσματα του δικαίου της Ένωσης είναι η προέλευσή του από αυτόνομη πηγή δικαίου την οποία αποτελούν οι Συνθήκες, η υπεροχή του έναντι του δικαίου των κρατών μελών καθώς και το άμεσο αποτέλεσμα πλήθους διατάξεων που εφαρμόζονται στους πολίτες των κρατών μελών και στα ίδια τα κράτη μέλη. Βάσει των ανωτέρω χαρακτηριστικών έχει διαμορφωθεί ένα συγκροτημένο πλέγμα αρχών, κανόνων και εννόμων σχέσεων που τελούν σε αλληλεξάρτηση μεταξύ τους και δεσμεύουν αμοιβαία την Ένωση και τα κράτη μέλη της, καθώς και τα κράτη μέλη μεταξύ τους [βλ., συναφώς, γνωμοδότηση 2/13 (Προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ), της 18ης Δεκεμβρίου 2014, EU:C:2014:2454, σκέψεις 165 έως 167 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία].
- 34 Το δίκαιο της Ένωσης εδράζεται, συνεπώς, στη θεμελιώδη παραδοχή ότι κάθε κράτος μέλος αποδέχεται από κοινού με τα λοιπά κράτη μέλη, και αναγνωρίζει ότι τα εν λόγω κράτη αποδέχονται από κοινού με αυτό, μια σειρά κοινών αξιών επί των οποίων στηρίζεται η Ένωση, όπως διευκρινίζει το άρθρο 2 ΣΕΕ. Η παραδοχή αυτή συνεπάγεται και δικαιολογεί την ύπαρξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών ως προς την αναγνώριση των εν λόγω αξιών και, επομένως, ως προς την τήρηση του δικαίου της Ένωσης που υλοποιεί τις αξίες αυτές. Σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο εναπόκειται στα κράτη μέλη, βάσει ιδίως της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας κατά το άρθρο 4, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, ΣΕΕ, να διασφαλίζουν, εντός της αντίστοιχης επικράτειάς τους, την εφαρμογή και την τήρηση του δικαίου της Ένωσης και να λαμβάνουν, προς τον σκοπό αυτό, κάθε γενικό ή ειδικό μέτρο που δύναται να διασφαλίσει την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν

από τις Συνθήκες ή από τις πράξεις των θεσμικών οργάνων της Ένωσης [γνωμοδότηση 2/13 (Προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ), της 18ης Δεκεμβρίου 2014, EU:C:2014:2454, σκέψεις 168 και 173 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία].

- 35 Προκειμένου να εξασφαλιστεί η διαφύλαξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και της αυτονομίας της έννομης τάξεως της Ένωσης, οι Συνθήκες έχουν καθιερώσει ένα δικαιοδοτικό σύστημα με σκοπό τη διασφάλιση της συνοχής και της ενότητας κατά την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης [γνωμοδότηση 2/13 (Προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ), της 18ης Δεκεμβρίου 2014, EU:C:2014:2454, σκέψη 174].
- 36 Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με το άρθρο 19 ΣΕΕ, εναπόκειται στα εθνικά δικαστήρια και στο Δικαστήριο να εγγυώνται την πλήρη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης στο σύνολο των κρατών μελών και την ένδικη προστασία των δικαιωμάτων που οι πολίτες αντλούν από το δίκαιο αυτό [βλ., συναφώς, γνωμοδότηση 1/09 (Συμφωνία περί δημιουργίας ενοποιημένου συστήματος επιλύσεως διαφορών σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας), της 8ης Μαρτίου 2011, EU:C:2011:123, σκέψη 68, και 2/13 (Προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ), της 18ης Δεκεμβρίου 2014, EU:C:2014:2454, σκέψη 175, καθώς και απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψη 33].
- 37 Ειδικότερα, ακρογωνιαίο λίθο του διαμορφωμένου κατ' αυτόν τον τρόπο δικαιοδοτικού συστήματος αποτελεί η διαδικασία προδικαστικής παραπομπής του άρθρου 267 ΣΛΕΕ η οποία, καθιερώνοντας τον διάλογο σε επίπεδο δικαιοδοτικών οργάνων ακριβώς μεταξύ του Δικαστηρίου και των δικαστηρίων των κρατών μελών, αποσκοπεί στη διασφάλιση της ενότητας της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης, καθιστώντας κατά τον τρόπο αυτό δυνατή τη διασφάλιση της συνοχής του, της πλήρους αποτελεσματικότητάς του και της αυτονομίας του καθώς και, εν τέλει, του ιδιάζοντος χαρακτήρα του δικαίου που θεσπίζουν οι Συνθήκες [γνωμοδότηση 2/13 (Προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ), της 18ης Δεκεμβρίου 2014, EU:C:2014:2454, σκέψη 176 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία].
- 38 Ακριβώς υπό το πρίσμα των εκτιμήσεων αυτών πρέπει να δοθεί απάντηση στο πρώτο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα.
- 39 Προς τούτο, πρέπει, πρώτον, να διαπιστωθεί εάν οι διαφορές επί των οποίων καλείται να αποφανθεί το διαιτητικό δικαστήριο του άρθρου 8 της ΔΕΣ είναι δυνατόν να αφορούν την ερμηνεία ή την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης.
- 40 Συναφώς, ακόμη και αν ήθελε υποθεθεί ότι, όπως διατείνεται μεταξύ άλλων η Achmea, το δικαστήριο αυτό, παρά την ευρύτατη διατύπωση του άρθρου 8, παράγραφος 1, της ΔΕΣ, καλείται να αποφανθεί μόνον επί ενδεχόμενης παραβιάσεως της συμφωνίας αυτής, εντούτοις, προς τον σκοπό αυτό, οφείλει, συμφώνως προς το άρθρο 8, παράγραφος 6, της ΔΕΣ, να λάβει υπόψη του μεταξύ άλλων το ισχύον δίκαιο του οικείου συμβαλλομένου μέρους καθώς και κάθε σχετική συμφωνία μεταξύ των συμβαλλομένων.
- 41 Πλην όμως, λαμβανομένων υπόψη της φύσεως και των χαρακτηριστικών του δικαίου της Ένωσης που μνημονεύθηκαν στη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως, το δίκαιο αυτό πρέπει να θεωρηθεί ότι αποτελεί τμήμα του ισχύοντος δικαίου σε κάθε κράτος μέλος και ταυτοχρόνως ότι πηγάζει από διεθνή συμφωνία μεταξύ των κρατών μελών.
- 42 Συνεπώς, για αμφοτέρους τους λόγους αυτούς, το διαιτητικό δικαστήριο του άρθρου 8 της ΔΕΣ καλείται, εφόσον παρίσταται ανάγκη, να ερμηνεύει, ή ακόμη και να εφαρμόζει, το δίκαιο της Ένωσης και, ιδίως, τις διατάξεις που αφορούν τις θεμελιώδεις ελευθερίες, μεταξύ δε αυτών την ελευθερία εγκαταστάσεως και την ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων.
- 43 Πρέπει, ως εκ τούτου, να εξακριβωθεί, δεύτερον, εάν διαιτητικό δικαστήριο όπως αυτό του άρθρου 8 της ΔΕΣ εντάσσεται στο δικαιοδοτικό σύστημα της Ένωσης και, ιδίως, εάν μπορεί να θεωρηθεί ως δικαστήριο κράτους μέλους κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι

ένα δικαστήριο που έχει συσταθεί από κράτη μέλη εντάσσεται στο δικαιοδοτικό σύστημα της Ένωσης έχει ως συνέπεια οι αποφάσεις του να υπόκεινται σε μηχανισμούς δυνάμενους να διασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα των κανόνων της Ένωσης [βλ., συναφώς, γνωμοδότηση 1/09 (Συμφωνία περί δημιουργίας ενοποιημένου συστήματος επιλύσεως διαφορών σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας), της 8ης Μαρτίου 2011, EU:C:2011:123, σκέψη 82 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία].

- 44 Συναφώς, στην υπόθεση επί της οποίας εξεδόθη η απόφαση της 12ης Ιουνίου 2014, *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754), το Δικαστήριο συνήγαγε ότι το επίμαχο δικαστήριο είχε τον χαρακτήρα «δικαστηρίου κράτους μέλους» από το γεγονός ότι αυτό, στο σύνολό του, συνιστούσε στοιχείο του συστήματος δικαστικής επιλύσεως των φορολογικών διαφορών, προβλεπόμενο από το ίδιο το Πορτογαλικό Σύνταγμα (βλ., συναφώς, απόφαση της 12ης Ιουνίου 2014, *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta*, C-377/13, EU:C:2014:1754, σκέψεις 25 και 26).
- 45 Πάντως, στην υπόθεση της κύριας δίκης, το διαιτητικό δικαστήριο δεν συνιστά στοιχείο του δικαιοδοτικού συστήματος που ισχύει στις Κάτω Χώρες και τη Σλοβακία. Εξάλλου, αυτός ακριβώς ο εξαιρετικός χαρακτήρας της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου αυτού, σε σχέση με αυτήν των δικαστηρίων των δύο αυτών κρατών μελών, συνιστά έναν από τους βασικούς λόγους υπέρθεσης του άρθρου 8 της ΔΕΣ.
- 46 Το χαρακτηριστικό αυτό του επίμαχου στην κύρια δίκη διαιτητικού δικαστηρίου συνεπάγεται ότι αυτό δεν μπορεί, εν πάση περιπτώσει, να χαρακτηριστεί ως δικαστήριο «κράτους μέλους», κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.
- 47 Βεβαίως, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι δεν συντρέχει κανένας βάσιμος λόγος για τον οποίο ένα τέτοιο δικαστήριο, κοινό σε περισσότερα κράτη μέλη, όπως είναι το Δικαστήριο Μπενελούξ, δεν θα μπορούσε να υποβάλλει προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο όπως τα δικαστήρια καθενός των κρατών μελών (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 4ης Νοεμβρίου 1997, *Parfums Christian Dior*, C-337/95, EU:C:1997:517, σκέψη 21, και της 14ης Ιουνίου 2011, *Miles κ.λπ.*, C-196/09, EU:C:2011:388, σκέψη 40).
- 48 Ωστόσο, το επίμαχο στην κύρια δίκη διαιτητικό δικαστήριο δεν συνιστά τέτοιο δικαστήριο, κοινό σε περισσότερα κράτη, δυνάμενο να συγκριθεί με το Δικαστήριο Μπενελούξ. Συγκεκριμένα, ενώ το δεύτερο αυτό δικαστήριο, αφενός, είναι επιφορτισμένο με τη διασφάλιση της ενιαίας εφαρμογής των κοινών νομικών κανόνων των τριών κρατών της Μπενελούξ και, αφετέρου, η ενώπιόν του διαδικασία είναι παρεμπίπτουσα σε σχέση με τις εκκρεμείς ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων διαδικασίες, στο δε πλαίσιο της διαμορφώνεται η οριστική ερμηνεία των κοινών νομικών κανόνων της Μπενελούξ, το επίμαχο στην κύρια δίκη διαιτητικό δικαστήριο δεν εμφανίζει τέτοιους δεσμούς με τα δικαιοδοτικά συστήματα των κρατών μελών (βλ., συναφώς, απόφαση της 14ης Ιουνίου 2011, *Miles κ.λπ.*, C-196/09, EU:C:2011:388, σκέψη 41).
- 49 Συνεπώς, ένα δικαστήριο όπως αυτό του άρθρου 8 της ΔΕΣ δεν μπορεί να θεωρηθεί ως «δικαστήριο κράτους μέλους», κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, και, ως εκ τούτου, δεν έχει την εξουσία να υποβάλει στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.
- 50 Υπό τις περιστάσεις αυτές, πρέπει ακόμη να διαπιστωθεί, τρίτον, εάν η διαιτητική απόφαση που εκδίδει ένα τέτοιο δικαστήριο υπόκειται, συμφώνως, ιδίως, προς το άρθρο 19 ΣΕΕ, στον έλεγχο δικαστηρίου κράτους μέλους που διασφαλίζει ότι τα σχετικά με το δίκαιο της Ένωσης ζητήματα τα οποία μπορεί να κληθεί να επιλύσει το διαιτητικό δικαστήριο μπορούν, ενδεχομένως, να υποβληθούν στο Δικαστήριο στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής.
- 51 Προς τον σκοπό αυτό, πρέπει να τονιστεί ότι, κατά το άρθρο 8, παράγραφος 7, της ΔΕΣ, η απόφαση του προβλεπόμενου στο άρθρο αυτό διαιτητικού δικαστηρίου δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα. Περαιτέρω, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 8, παράγραφος 5, της ΔΕΣ, το διαιτητικό αυτό δικαστήριο

καθορίζει τους κανόνες διαδικασίας που εφαρμόζει σύμφωνα με τους κανόνες δαιοτησίας της Cnudci και, ιδίως, επιλέγει το ίδιο την έδρα του και, κατά συνέπεια, το δίκαιο που είναι εφαρμοστέο επί της διαδικασίας του δικαστικού ελέγχου του κύρους της αποφάσεως με την οποία επιλύει την αχθείσα ενώπιόν του διαφορά.

- 52 Εν προκειμένω, το δαιοτητικό δικαστήριο στο οποίο προσέφυγε η Achmea επέλεξε ως έδρα τη Φρανκφούρτη επί του Μάιν, με αποτέλεσμα να καταστεί το γερμανικό δίκαιο εφαρμοστέο επί της διαδικασίας του δικαστικού ελέγχου του κύρους της δαιοτητικής αποφάσεως την οποία εξέδωσε το δικαστήριο αυτό στις 7 Δεκεμβρίου 2012. Έτσι, η επιλογή αυτή παρέσχε τη δυνατότητα στη Σλοβακική Δημοκρατία, ως εμπλεκόμενο μέρος στη διαφορά, να ζητήσει, συμφώνως προς το δίκαιο αυτό, δικαστικό έλεγχο αυτής της δαιοτητικής αποφάσεως, προσφεύγοντας, προς τον σκοπό αυτό, στο αρμόδιο γερμανικό δικαστήριο.
- 53 Ωστόσο, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ένας τέτοιος δικαστικός έλεγχος δεν μπορεί να ασκηθεί από το εν λόγω δικαστήριο παρά μόνο στον βαθμό που το εθνικό δίκαιο το επιτρέπει. Εξάλλου, το άρθρο 1059, παράγραφος 2, του κώδικα πολιτικής δικονομίας δεν προβλέπει παρά μόνον περιορισμένο έλεγχο αφορώντα, μεταξύ άλλων, το κύρος, υπό το πρίσμα του εφαρμοστέου δικαίου, της συμφωνίας περί δαιοτησίας ή την έλλειψη αντιθέσεως της αναγνωρίσεως ή της εκτελέσεως της δαιοτητικής αποφάσεως προς τη δημόσια τάξη.
- 54 Βεβαίως, όσον αφορά την εμπορική δαιοτησία, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι οι αποβλέπουσες στην αποτελεσματικότητα της δαιοτητικής διαδικασίας απαιτήσεις δικαιολογούν τον περιορισμένο χαρακτήρα του ασκούμενου από τα δικαστήρια των κρατών μελών έλεγχου των δαιοτητικών αποφάσεων, υπό την προϋπόθεση ότι οι θεμελιώδεις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης μπορούν να εξετασθούν στο πλαίσιο του ελέγχου αυτού και, εφόσον παρίσταται ανάγκη, να αποτελέσουν το αντικείμενο προδικαστικής παραπομπής ενώπιον του Δικαστηρίου (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 1ης Ιουνίου 1999, *Eco Swiss*, C-126/97, EU:C:1999:269, σκέψεις 35, 36 και 40, καθώς και της 26ης Οκτωβρίου 2006, *Mostaza Claro*, C-168/05, EU:C:2006:675, σκέψεις 34 έως 39).
- 55 Εντούτοις, μια διαδικασία δαιοτησίας, όπως αυτή που προβλέπει το άρθρο 8 της ΔΕΣ, διαφέρει από μια διαδικασία εμπορικής δαιοτησίας. Συγκεκριμένα, ενώ η δεύτερη θεμελιώνεται στην αυτονομία της βουλήσεως των εμπλεκόμενων μερών, η πρώτη απορρέει από μια συνθήκη, με την οποία ορισμένα κράτη μέλη συναινούν να μην υπόκεινται στη δικαιοδοσία των δικαστηρίων τους και, ως εκ τούτου, στο σύστημα ένδικων βοηθημάτων που το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ τους επιβάλλει να προβλέπουν στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης (βλ., συναφώς, απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψη 34) διαφορές οι οποίες δύνανται να αφορούν την εφαρμογή ή την ερμηνεία του δικαίου αυτού. Υπό τις συνθήκες αυτές, οι εκτιμήσεις που διατυπώνονται στην προηγούμενη σκέψη, σχετικά με την εμπορική δαιοτησία, δεν μπορούν να ισχύσουν για δαιοτητική διαδικασία, όπως αυτή που προβλέπει το άρθρο 8 της ΔΕΣ.
- 56 Ως εκ τούτου, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των χαρακτηριστικών του δαιοτητικού δικαστηρίου τα οποία προβλέπονται στο άρθρο 8 της ΔΕΣ και υπενθυμίστηκαν στις σκέψεις 39 έως 55 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, διά της συνάψεως της ΔΕΣ, τα συμβληθέντα σε αυτήν κράτη μέλη καθιέρωσαν έναν μηχανισμό επίλυσεως διαφορών μεταξύ ενός επενδυτή και ενός κράτους μέλους δυνάμενο να αποκλείει την επίλυση των διαφορών αυτών, αν και θα μπορούσαν να αφορούν την ερμηνεία ή την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, κατά τρόπο που να διασφαλίζει την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου αυτού.
- 57 Βεβαίως, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, διεθνής συμφωνία, η οποία προβλέπει τη σύσταση δικαιοδοτικού οργάνου επιφορτισμένου με την ερμηνεία των διατάξεών της και του οποίου οι αποφάσεις δεσμεύουν τα θεσμικά όργανα, συμπεριλαμβανομένου του Δικαστηρίου, δεν είναι, κατ' αρχήν, ασύμβατη με το δίκαιο της Ένωσης. Συγκεκριμένα, η αρμοδιότητα που έχει η Ένωση στον τομέα των διεθνών σχέσεων και η ικανότητά της να συνάπτει διεθνείς συμφωνίες συνεπάγεται κατά

λογική αναγκαιότητα τη δυνατότητά της να δεσμεύεται από αποφάσεις δικαιοδοτικού οργάνου που έχει συσταθεί ή ορισθεί δυνάμει τέτοιων συμφωνιών, όσον αφορά την ερμηνεία και την εφαρμογή των διατάξεών τους, υπό την προϋπόθεση σεβασμού της αυτονομίας της Ένωσης και της έννομης τάξεως της [βλ., συναφώς, γνωμοδοτήσεις 1/91 (Συμφωνία ΕΟΧ – Ι), της 14ης Δεκεμβρίου 1991, ΕΥ:C:1991:490, σκέψεις 40 και 70, 1/09 (Συμφωνία περί δημιουργίας ενοποιημένου συστήματος επιλύσεως διαφορών σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας), της 8ης Μαρτίου 2011, ΕΥ:C:2011:123, σκέψεις 74 και 76, καθώς και 2/13 (Προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ), της 18ης Δεκεμβρίου 2014, ΕΥ:C:2014:2454, σκέψεις 182 και 183].

- 58 Ωστόσο, εν προκειμένω, πέραν του γεγονότος ότι οι διαφορές που εμπíπτουν στη δικαιοδοσία του διαιτητικού δικαστηρίου που αναφέρεται στο άρθρο 8 της ΔΕΣ δύνανται να αφορούν την ερμηνεία τόσο της συμφωνίας αυτής όσο και του δικαίου της Ένωσης, η δυνατότητα υπαγωγής των διαφορών αυτών σε οργανισμό που δεν συνιστά στοιχείο του δικαιοδοτικού συστήματος της Ένωσης προβλέπεται από συμφωνία η οποία συνήφθη όχι από την Ένωση, αλλά από κράτη μέλη. Το εν λόγω άρθρο 8 μπορεί όμως να θέσει εν αμφιβόλω, πέραν της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών, τη διατήρηση του ιδιαίτερου χαρακτήρα του δικαίου που θεσπίζουν οι Συνθήκες, η οποία διασφαλίζεται μέσω της διαδικασίας της προδικαστικής παραπομπής που προβλέπει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ και, ως εκ τούτου, δεν είναι συμβατό με την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας περί της οποίας έγινε λόγος στη σκέψη 34 της παρούσας αποφάσεως.
- 59 Υπό τις συνθήκες αυτές, το άρθρο 8 της ΔΕΣ θίγει την αυτονομία του δικαίου της Ένωσης.
- 60 Ως εκ τούτου, στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι τα άρθρα 267 και 344 ΣΛΕΕ πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αποκλείουν διάταξη διεθνούς συμφωνίας που συνήφθη μεταξύ των κρατών μελών, όπως είναι το άρθρο 8 της ΔΕΣ, δυνάμει της οποίας επενδυτής ενός από αυτά τα κράτη μέλη μπορεί, σε περίπτωση διαφοράς που αφορά επενδύσεις στο άλλο κράτος μέλος, να κινήσει διαδικασία κατά του κράτους μέλους αυτού ενώπιον διαιτητικού δικαστηρίου του οποίου τη δικαιοδοσία έχει αναλάβει την υποχρέωση να αποδεχθεί αυτό το κράτος μέλος.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 61 Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο τρίτο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 62 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

Τα άρθρα 267 και 344 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι αποκλείουν διάταξη διεθνούς συμφωνίας που συνήφθη μεταξύ των κρατών μελών, όπως είναι το άρθρο 8 της Συμφωνίας για την αμοιβαία ενίσχυση και προστασία των επενδύσεων μεταξύ του Βασιλείου των Κάτω Χωρών και της Τσεχικής και Σλοβακικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας, δυνάμει της οποίας επενδυτής ενός από αυτά τα κράτη μέλη μπορεί, σε περίπτωση διαφοράς που αφορά επενδύσεις στο άλλο κράτος μέλος, να κινήσει διαδικασία κατά του κράτους μέλους αυτού ενώπιον διαιτητικού δικαστηρίου του οποίου τη δικαιοδοσία έχει αναλάβει την υποχρέωση να αποδεχθεί αυτό το κράτος μέλος.

(υπογραφές)